

9. Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо поліпшення медичної допомоги населенню України” від 8 серп. 2000 р. № 963/2000. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963/2000>.

10. Указ Президента України “Про Концепцію розвитку охорони здоров’я населення України” від 7 груд. 2000 р. № 1313/2000. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/1313/2000>

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. № 960 “Про виконання Концепції розвитку охорони здоров’я населення України”. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/960-2001-p>.

12. Рішення сесії міської ради 2-ї сесії 6-го скликання від 22 груд. 2010 р. № 60/10 “Про затвердження Комплексної програми “Інновації в пріоритетних напрямках розвитку галузі охорони здоров’я м. Харкова на 2011–2015 роки”. URL: <http://old.city.kharkov.ua/uk/document/prozatverdzhennya-kompleksnoyi-programi-innovatsiyi-v-prioritetnih-napryamkah-rozvitku-42699.html>.

13. Рішення сесії міської ради “Про затвердження Комплексної програми “Інновації в пріоритетних напрямках розвитку галузі охорони здоров’я м. Харкова на 2011–2020 роки”. URL: <http://medical.city.kharkov.ua/ua/medytsyna>.

14. Рішення 2-ї сесії міської ради 7-го скликання від 23 груд. 2015 р. № 73/15 “Про затвердження кошторису витрат на виконання Комплексної програми “Інновації у пріоритетних напрямках розвитку галузі охорони здоров’я м. Харкова на 2011–2020 роки” за рахунок коштів міського бюджету на 2016 рік. URL: <http://medical.city.kharkov.ua/ua/medytsyna>.

Надійшла до редколегії 03.10.2016 р.

УДК 351.712

ІНТЕГРАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІЗНЕС-СЕКТОРА У МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ БЮДЖЕТНИХ РІШЕНЬ У РЕГІОНІ

Митник А. А.,

*аспірант кафедри права та європейської інтеграції,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Запропоновано підхід до активізації управління процесом взаємодії держави і бізнесу на регіональному рівні шляхом визначення форм інтегрування управлінського потенціалу підприємництва в механізм бюджетного процесу регіону.

Ключові слова: держава, бізнес, взаємодія, регіональний рівень, бюджетний процес, управлінський потенціал.

Mytnyk A. A.,

Postgraduate student of Law and European Integration Department, KRI NAPA, Kharkiv

INTEGRATION OF ADMINISTRATIVE CAPACITY OF THE BUSINESS SECTOR IN THE MECHANISM OF MAKING BUDGETARY DECISIONS IN THE REGION

The paper proposes an approach to enhance the interaction between state and business at the regional level by identifying potential forms of integration of business management capacity to the budget process in the region.

Key words: state, business, interaction, regional level, budgeting, management capacity.

Комплексне управління взаємодією регіональних органів влади і різних господарських суб’єктів дозволяє сконцентрувати зусилля і ресурси на пріоритетних

напрямах розвитку економіки регіону і досягти істотних результатів співпраці. Практичні результати цього процесу управління багато в чому визначаються включенням приватних і громадських інтересів у бюджетний процес регіону, оскільки державними органами фактично можуть бути реалізовані тільки ті технології співпраці і партнерства, що передбачені в бюджеті (в іншому випадку лімітуючою складовою здійснення їх виявляється ресурсна обмеженість).

Дослідження можливостей залучення бізнес-середовища до прийняття рішень у бюджетній сфері регіону в сьогоdnішніх умовах набуває неабиякої актуальності, оскільки інтеграція управлінського потенціалу бізнесу в механізм бюджетного процесу регіону забезпечить підвищення його ефективності за допомогою використання потенціалу експертного співтовариства, зростання транспарентності бюджетного процесу і зміцнення податкової складової дохідної частини регіонального бюджету.

Теоретичні засади організації бюджетного процесу досліджуються І. Луніною, О. Василюком, В. Опаріним, К. Павлюк, В. Федосовим, С. Юрієм та ін. Теоретичні та практичні проблеми співпраці держави та бізнесу в умовах сучасних тенденцій функціонування економіки України знайшли відображення в наукових роботах В. Варнавського, З. Варналія, А. Гальчинського, А. Дегтяра, М. Чумаченка та ін. Разом з тим у вітчизняній науковій літературі дослідження ролі підприємництва в бюджетному процесі регіону не знайшли належного відображення. За цією тематикою можна відзначити лише окремі доробки О. Тофанюка та І. Чалого [5; 6].

Метою статті є розроблення пропозицій щодо активізації управління процесом взаємодії держави і бізнесу на регіональному рівні шляхом визначення форм інтегрування управлінського потенціалу бізнесу в механізм бюджетного процесу на рівні регіону.

Згідно з Бюджетним кодексом України (БКУ), бюджетний процес – це регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їхнє виконання, а також контролю над дотриманням бюджетного законодавства [1]. У главі 4 “Бюджетний процес та його учасники” БКУ відсутня жодна згадка про можливість участі у формуванні та виконанні бюджету представників бізнесу. Дійсно, пряма участь суб’єктів господарювання в бюджетному процесі законодавством не передбачена, утім не можна вважати, що приватний сектор повинен стояти осторонь від прийняття бюджетних рішень як на державному, так і на місцевому рівні.

Доцільність участі комерційних компаній та їхніх інституційних посередників у бюджетному процесі на регіональному рівні може бути подано у вигляді двох основних мотиваторів:

1) можливість отримання коштів із регіонального бюджету, зокрема в рамках фінансування інвестиційних програм (на конкурсній основі);

2) можливість впливу на відображення стратегічних пріоритетів розвитку підприємств і організацій у регіональних програмах і, відповідно, бюджеті територій.

Для органів державної влади участь недержавних суб’єктів у бюджетному процесі в цільовому контексті пов’язано з підвищенням ефективності його реалізації за рахунок залучення потенціалу експертного співтовариства і транспарентності бюджетних процедур, а також зі зміцненням податкової складової дохідної частини регіонального бюджету, що зумовлене, з одного боку, зростанням комерційних

показників функціонування суб'єктів бізнесу в результаті поліпшення інституційного середовища ведення господарської діяльності та відповідним збільшенням обсягу податкових надходжень, з іншого – створенням сприятливого середовища для скорочення тіньових схем і переходу фінансових потоків у легітимний економічний простір. Це особливо актуально для регіонів, де частка податкових доходів у регіональному бюджеті достатньо велика.

Інший управлінський напрям узаємодії держави і бізнесу, кореспондуючи одночасно з узгодженням економічних інтересів суб'єктів співробітництва та специфікою формування регіональних бюджетів, відбиває відмову держави від виконання надлишкових функцій і передання їх саморегульованим організаціям. Даний процес перебуває сьогодні в стадії реалізації в низці сфер економічної діяльності. Зокрема, іде обговорення на рівні суб'єктів законодавчого процесу державного рівня питання про відмову від ліцензування будівельних організацій і покладання відповідних повноважень на саморегульовані структури через визнану чиновниками, законодавцями, будівельними організаціями та громадськими об'єднаннями бізнесу низьку ефективність держструктур у даній сфері діяльності, пов'язану з дискретністю регуляторних повноважень влади.

Проте обмеженість і неоднозначність подібного досвіду у вітчизняній практиці, неможливість калькування західних схем і технологій без певної інституційної адаптації, відсутність консолідованої позиції бізнес-спільноти (особливо з урахуванням диференційованих інтересів різномасштабних господарських суб'єктів), багатоваріантність механізмів функціонування саморегульованих організацій вимагають пошуку економічно обґрунтованих взаємовигідних рішень у ході співпраці держави і бізнесу та їхнього відбиття в бюджетному процесі регіону.

Під бюджетним процесом на рівні регіону розуміється регламентована нормами права діяльність регіональних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та учасників бюджетного процесу зі складання й розгляду проектів бюджетів, їхнього затвердження та виконання, а також з контролю над їхнім виконанням.

Участь бізнесу в бюджетному процесі особливо актуалізується в сучасних умовах реалізації інвестиційного процесу, оскільки наявні та відповідні світовій практиці форми і методи стимулювання інвесторів регіонами, включаючи пільгове оподаткування, гарантії, забезпечення земельними ділянками, інформаційне забезпечення, безпосередньо пов'язано з регіональними бюджетами.

У низці регіонів, що відчують брак фінансових коштів для прямої підтримки конкретних проектів, можуть використовуватися непрямі її форми:

по-перше, звільнення на певних умовах від сплати в місцевий бюджет місцевих податків і зборів;

по-друге, відстрочки за податками і орендними платежами;

по-третє, надання будинків і земель, право розпорядження якими належить місцевим органам влади;

по-четверте, видача гарантій регіональних і місцевих органів влади.

Цікавим є той факт, що застосування різних моделей розрахунку фінансових параметрів державно-приватних проектів показує, що тимчасова відстрочка від сплати податків приватним партнером здатна істотно підвищити результативність проекту для всіх його учасників [6].

У регіонах України основні форми підтримки інвесторів такі:

- надання на конкурсній основі державних гарантій за інвестиційними проектами;
- розміщення на конкурсній основі коштів обласного бюджету для фінансування інвестиційних проектів;
- надання пільг за податками інвесторам;
- надання субсидій на компенсацію частини витрат зі сплати відсотків за залученими організаціями кредитами на реалізацію інвестиційних проектів [3].

Ключову роль у забезпеченні практичної реалізації потенційно закладених на нормативно-правовому рівні можливостей співпраці державних органів влади з комерційними організаціями в економічній системі регіону відіграє підвищення прозорості бюджету і бюджетного процесу, що передбачає:

- чіткість ролі та функцій органів державного управління в бюджетній сфері;
- відкритість підготовки і виконання бюджету та бюджетної звітності;
- відкритий доступ для населення і господарських суб'єктів інформації про бюджетний процес і бюджет регіону;
- наявність умов для участі громадськості та економічних суб'єктів у бюджетному процесі [4].

Інтерес у забезпеченні прозорості мають як представники законодавчої (представницької) і виконавчої влади, так і комерційні компанії. Незважаючи на те, що інтереси і цілі потенційних суб'єктів, що беруть участь у бюджетному процесі, можуть бути різноспрямованими (виборний процес, підвищення інвестиційної привабливості регіону, контроль над витрачанням бюджетних коштів, отримання коштів із бюджету, отримання гарантій для реалізації інвестиційних проектів, участь в інвестиційних конкурсах та ін.), загальний вектор підвищення прозорості сприяє реалізації цих цілей, оскільки прозорість:

- дозволяє аналізувати структуру бюджетних витрат і визначати фінансове забезпечення пріоритетів розвитку економічної системи регіону;
- дає можливість бачити, на які цілі витрачаються сплачені бізнесом податки (оскільки податки складають основу дохідної частини бюджету);
- створює умови для обговорення параметрів бюджету і бюджетного процесу в цілому і дозволяє реалізувати право економічних суб'єктів на інформацію про бюджет і врахування їхньої думки в кінцевих рішеннях за бюджетом;
- підвищує відповідальність виконавчої влади за розроблення і виконання бюджету, оскільки посилюється можливість контролю з боку законодавчої (представницької) влади і бізнесу над якістю прийнятих за бюджетом рішень та його виконанням;
- підвищує довіру комерційних компаній і їхніх громадських об'єднань до державних структур за рахунок розуміння процесів, що відбуваються, і прийнятих рішень;
- сприяє підвищенню ефективності витрачання бюджетних коштів і формуванню системи профільної взаємодії держави і господарських суб'єктів;
- скорочує потенційне поле корупційних рішень за рахунок прозорості фінансових потоків і процедур прийняття бюджетних рішень;
- формує передумови для макроекономічної і фінансової стабільності, оскільки дозволяє більш оперативно реагувати на зміни, що відбуваються, і робить державну регіональну політику більш відкритою (у т. ч. для світової спільноти), що підвищує інвестиційну привабливість економічних систем різних рівнів ієрархії і сприяє зростанню інвестицій в економіку.

З точки зору підприємств і організацій прозорість регіонального бюджету формує передумови для його прикладного аналізу, що дозволяє виявити відповідність регіонального бюджету до потреб і пріоритетів розвитку компаній регіону, обсяг фінансування за окремими галузями, вплив бюджету на окремі групи господарських суб'єктів, що необхідно для усвідомленого інтегрування комерційних структур у стратегії регіонального розвитку.

Аналіз особливостей регіональної бюджетної політики виявив, що основний акцент у ній ставиться на реформуванні міжбюджетних відносин і збільшенні ролі місцевого самоврядування в бюджетному процесі [2]. Позитивно оцінюючи даний напрямок діяльності, слід звернути увагу на те, що не приділяється достатньої уваги переходу від процесу безпосереднього виконання послуг місцевими органами до їхньої організації, посилення управлінської позиції органів влади. Хоча це може істотно підвищити ефективність бюджетних витрат і вивільнити частину ресурсів для пріоритетних напрямів фінансування.

При цьому сьогодні на державному рівні управління ставляться завдання розвитку конкурсного механізму фінансування діяльності господарських суб'єктів за рахунок бюджетних коштів та узагальнення досвіду й аналізу практики надання послуг, які раніше виконувалися державними структурами, недержавними установами та приватними особами, що необхідно для забезпечення захисту прав та інтересів громадян шляхом створення механізмів контролю з боку державних органів у вигляді ліцензування, сертифікації, введення єдиних державних стандартів для всіх соціальних служб незалежно від форми власності.

Одним із центральних питань трансформації економічного механізму надання соціальних послуг є здійснення стратегічно продуманого процесу роздержавлення цієї сфери, що дозволяє перерозподілити зони відповідальності й перекласти даний вид діяльності на ринкову систему в найбільш адекватній формі. Формування концепції розвитку сфери соціальних послуг вимагає: чіткого визначення необхідності, доцільності і меж роздержавлення сфери соціальних послуг; оцінювання ризиків реструктуризації даної сфери; забезпечення конфіденційності збирання фінансової інформації про потенційних споживачів соціальних послуг; розширення можливостей громадян і організацій з вибору виробників послуг у процесі роздержавлення сфери соціальних послуг; диверсифікації форм надання послуг на основі активного залучення недержавного сектора; використання механізмів трансформації державної власності, що забезпечують збереження соціальних функцій і перешкоджають комерціалізації соціальної сфери.

Істотний інтерес у контексті цілей і завдань проведеного дослідження становить вивчення змісту регіональних цільових програм економічного спрямування в сполученні з аналізом динаміки виділення бюджетних коштів на їхню реалізацію, оскільки саме цільові програми, органічно вбудовуючись в управлінські регіональні цикли, є одним із найбільш дієвих інструментів реалізації середньо- та довгострокової регіональної соціально-економічної політики.

Форми, тимчасові рамки і напрями участі господарських суб'єктів у бюджетному процесі визначаються значною мірою змістом робіт, виконуваних виконавчими і законодавчими органами влади на регіональному рівні в ході формування, прийняття та виконання бюджету. На основі визначення цілей участі в бюджетному процесі та аналізу функцій і предметів ведення різних суб'єктів бюджетного процесу комерційні організації можуть визначати конкретні форми участі в бюджетному процесі, що базуються на порядку складання проєктів бюджетів. Досягнення суттєвих

результатів управлінських впливів на бюджетний процес із боку суб'єктів бізнесу можливе за умови систематичної участі господарських суб'єктів у формуванні проектів бюджетів та їхнього підключення до даного процесу на найперших стадіях бюджетування.

Підхід до прийняття бюджетних рішень за участю суб'єктів бізнесу в бюджетному процесі на регіональному рівні подано в таблиці.

Форми участі суб'єктів бізнесу в бюджетному процесі на регіональному рівні

<i>Етап бюджетного процесу</i>	<i>Форма участі суб'єктів бізнесу</i>
Складання проекту місцевого бюджету	Визначення цілей участі в бюджетному процесі. Формулювання та обґрунтування пропозицій, підготовка документів для включення в заявку на фінансування. Визначення можливих джерел вивільнення бюджетних коштів, визначення структури виконавчої та законодавчої влади для взаємодії. Пошук джерел інформації про бюджетний процес. Організація громадського впливу. Оцінювання відповідності пріоритетів бюджетної політики та діяльності організації
Внесення проекту бюджету на розгляд у раді	Подача пропозицій і рекомендацій депутатам. Організація громадських слухань із питання із залученням ЗМІ, представників органів влади, інших структур. Збирання інформації про перебіг бюджетного процесу
Розгляд проекту бюджету	Сприяння проведенню відкритих депутатських слухань і включення в порядок денний засідання комітетів і комісій питань, що стосуються бізнес-сектора. Отримання письмових позитивних висновків за експертизою даного питання. Розвиток і посилення пріоритетності питання
Прийняття бюджетного документа	Організація роботи з членами погоджувальної комісії
Виконання бюджету	Ведення роботи з підвищення прозорості бюджетного процесу з метою моніторингу включення в проект бюджету і збереження поправок, пов'язаних із діяльністю організації. Лобіювання прийняття поправок у різних комітетах і комісіях

Розроблення цього підходу дозволило встановити відповідність між етапами бюджетного процесу і можливими видами управлінської діяльності комерційних організацій у потенційних точках доступу до процедур прийняття бюджетних рішень.

Зокрема, у ході складання проекту бюджету суб'єкти бізнесу взаємодіють переважно з органами виконавчої влади, визначають цілі і можливості участі в бюджетному процесі на основі оцінювання відповідності пріоритетів бюджетної політики та стратегії корпорацій, на стадії розгляду бюджету в законодавчому органі регіону беруть участь у громадських слуханнях, готують пропозиції депутатам, працюють з окремими профільними комітетами. Іншими словами, вибір формату впливу на бюджетні процедури визначається значною мірою тими нішами, що залишені для участі недержавних суб'єктів у бюджетному процесі, цілями управління та управлінським потенціалом бізнесу, а також націленістю владних структур на прийняття узгоджених із бізнес-сектором управлінських рішень.

Інтеграція управлінського потенціалу бізнесу у процес прийняття бюджетних рішень в економічній системі регіону створює передумови для підвищення якості

прийняття рішень мезоекономічного масштабу і зростання податкової складової в дохідній частині регіонального бюджету. За умови взаємної зацікавленості суб'єктів управління з державного і приватного секторів та інституційного забезпечення нормативно-правовими актами, запропонований підхід комплексно вибудовується за певними алгоритмами прийняття рішень відповідно до регіональних циклів управління і процедур розроблення програмно-стратегічних документів регіонального розвитку.

Як напрям подальших наукових пошуків уявляється доцільним дослідження можливих форм участі господарських суб'єктів у формуванні або коригуванні концепції економічної політики області, оскільки саме вона є документом, у якому формулюються й обґрунтовуються стратегічні цілі та пріоритети соціально-економічної політики, що проводиться органами державної влади, способи досягнення зазначених цілей, а також найважливіші завдання, що виникають у конкретний часовий період.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI//Голос України. 2010. № 143. (4 серп.)
2. Возняк Г. В. Бюджетна політика та її вплив на економічний розвиток регіону: теоретичні аспекти. URL: http://ird.gov.ua/vid_7/vid7_2013_s09.pdf.
3. Ємельянов В. М. Взаємодія між органами влади на регіональному та державному рівнях щодо розвитку бізнес-середовища//Економіка та держава. 2008. № 8. С. 107–109.
4. Косова Т. Д., Ангеліна І. А. Кодекс фіскальної прозорості: ініціативи МВФ//Економічний вісник Донбасу. 2014. № 3 (37). С. 77–81.
5. Тофанюк О. В., Чалий І. Г. Застосування механізмів державно-приватного партнерства у бюджетному регулюванні регіонального розвитку//Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. Харків, 2011. № 4 (16). С. 41–53.
6. Тофанюк О. В. Організаційно-економічне та бюджетне регулювання регіонального розвитку із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства//Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. Харків, 2012. № 1 (17). С. 33–46.

Надійшла до редколегії 21.11.2016 р.

УДК 35.316

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА

Сікало М. В.,

*аспірант кафедри економічної теорії та фінансів,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Розглянуто підходи до організації та оцінювання ефективності механізму державного регулювання розвитку ринку зерна, наведено алгоритм проведення дослідження механізму державного регулювання ринку зерна.

Ключові слова: державне регулювання, зерновий ринок, мета державного регулювання, методичні підходи, методи державного регулювання, ефективність, ринкові механізми.